

I Anne-Lise Seips fotspor

Anne Lise Ellingsæter, Aksel Hatland, Per Haave, Steinar Stjernø
Den nye velferdsstatens historie: ekspansjon og omdanning etter 1966
Oslo: Gyldendal, 2020
438 s. Pris NOK 499
ISBN 9788205498693

Michael 2021; 18: 221–2.

Det er ingen tilfeldighet at denne boken er tilegnet Anne-Lise Seip, «for hennes pionerarbeid om velferdsstatens historie». Denne mursteinen av en bok kan ses som en påbygning av de to bøkene Anne-Lise Seip tidligere har utgitt om hvordan den norske velferdsstaten ble til (1, 2). Hun skrev seg fram til 1975, og det har åpenbart vært et behov for å forlenge denne fortellingen, som er så viktig for vår egen forståelse av hvordan velferdsstaten og «den norske modellen» har utviklet seg i årene etterpå. De fire forfatterne starter riktig nok med et tidsmessig overlapp, når de begrunner at folketrygdloven av 1966 var en milepæl i den norske velferdsstatens historie, og at de derfor tar sats fra dette året.

Forfatterkollektivet har bygget opp boken med 33 kapitler i seks deler. Overskriftene er talende for tematikken og angir en periodemessig kronologi: I Innledning, II Velferdspolitikk i de radikale 1970-åra, III Vendepunktet: høyrebølge, markedstenking og arbeidslinje, IV Mellomspill: en mer verdikonservativ velferdspolitikk, V En rik og reorganisert velferdsstat, VI Avslutning.

Bokens underliggende budskap er at den norske velferdsstaten er i god form, til tross for mange meldinger gjennom årene om dens snarlige død. Og at den fortsatt i hovedsak er basert på universelle ordninger, altså at ytelser skal gjelde for alle, som med barnetrygden, og ikke være behovsprøvd etter inntekt. Flere forslag om dette er gjennom årene blitt avvist av Stortinget. Universalismen lever fortsatt som hovedlinjen.

Forfatterne peker ut 1970-årene som det mest ekspansive tiåret i det som etter hvert blir den nye velferdsstaten. Sterke sosiale bevegelser, som kvinnebevegelsen og fagbevegelsen, krevde sosiale reformer og ble drivkrefter på ulike områder av velferdspolitikken. Kvinnebevegelsen drev velferdsreformene videre også etter at fagbevegelsen hadde mistet mye av sin kraft. En ny familiepolitikk i 1970-årene, basert på likestilling mellom kvinner og menn, la også grunnlaget for en senere omdanning av velferdsstaten.

Fra slutten av 1970-årene endres det politiske klimaet i hele den vestlige verden. Tilliten til statens evne til å styre samfunnsutviklingen blir svakere, og troen på privatiseringer og markedsløsninger tiltar. Høyrepartiene får større oppslutning, og også sosialdemokratiet legger om sin politikk i mer markedsbasert retning. Vi er kommet til nyliberalismens gjennombrudd, med Ronald Reagan og Margaret Thatcher. Den nye velferdsstaten preges fortsatt av sterkere sammenveving av staten og markedet.

Forfatterne anfører også at innføring av den moderne «arbeidslinja» i første del av 1990-årene ble et vendepunkt i velferdspolitikken. Tidligere hadde man forutsatt at folk flest ønsket å være i jobb, men nå – med innflytelse fra økonomifagene – fikk man et større innslag av økonomiske incentiver. De skriver at ombyggingen av den norske velferdsstaten senere har stått i arbeidslinjas tegn.

Anseelsen for de nordiske velferdsstatene det siste tiåret har vært økende. Den norske har i det minste vist seg som en robust samfunnsmodell, både gjennom den internasjonale finanskrisen fra 2008, og nå – kan vi føye til – også under dagens plagsomme og lammende pandemi.

Boken har en ganske omfattende detaljrikdom, som tidvis truer med å overskygge det store perspektivet. Men som referanseverk vil den ha sin store verdi, også ved et vell av fotnoter og en litteraturliste på hele 37 sider, samt et ti siders sakregister.

Anne-Lise Seips bøker har her fått en verdig etterfølger!

Litteratur

1. Seip A-L. *Sosialhjelpsstaten blir til: norsk sosialpolitikk 1740–1920*. Oslo: Gyldendal, 1984.
2. Seip A-L. *Veiene til velferdsstaten: norsk sosialpolitikk 1920–1975*. Oslo: Gyldendal, 1994.

Steinar Westin

steinar.westin@ntnu.no

Fakultet for medisin og helsevitenskap

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet